

“THE JOURNAL OF HAPPINESS” OR A DISCOURSE ON A HAPPY IMPRISONMENT

Florentina COSMESCU
University of Pitești

Abstract: “So much loneliness is needed to have spirit! So much death in life and so many inner fires...” (E. Cioran)

Keywords: loneliness, death, inner fires

Dacă pornim de la premisa că “jurnalul intim este genul cel mai adecvat pentru a înregistra fazele unei experiențe și, prin aceasta, structura unei existențe”¹, și suntem, pe deasupra, interesați, în mod firesc așa putea zice, de “tabloul” perioadei dictaturii comuniste din România, nu putem decât să fim extrem de fericiți pentru că Steinhardt și alții asemenea lui au găsit puterea să supraviețuiască și să retraiască- prin re-memorare (în scris sau prin viu grai) anumite etape, de cele mai multe ori traumatizante, din iadul concentraționar comunist.

Nicolae Steinhardt, laolaltă cu mulți alți “martiri” ai temnițelor iadului comunist, întruchipează-la nivel simbolic- figura unui mereu actual Moise, coborând dintr-un “munte al suferinței” cu tablele legii săpate adânc în conștiință și în inimă; și-a asumat suferința, a îndurat-o cu bucurie, a trăit revelația și a înțeles! Acum e gata să o dezvăluie tuturor.

Trăirea curajoasă “în armonie cu lucrurile”(Epictet) constituie singura “cale” de urmat pentru “căutătorii de fericire”. Acesta este mesajul pe care ni-l dezvăluie, dacă avem “urechi de auzit”, *Jurnalul steinhardtian*.

Avem cunostință din proprie experiență, din paginile vreunuia dintre sutele de volume publicate după decembrie 1989, din vreun film documentar, sau din mărturia directă a cuiva, de ceea ce a însemnat calvarul totalitarist comunist pentru România. Cel mai bine vorbesc despre asta închisorile și lagărele presărate ca niște adevărate guri ale iadului pe tot cuprinsul țării, care au înghițit cu lăcomie trupuri și suflete, intelectuali și țărani.

Torționarii au devenit întruchiparea satanică a demiurgilor în “săptămâna des-facerii (distrugerii) lumii noi” și întoarcerii la coordonatele Vechiului Testament, o lume în care metodele de tortură au depășit în cele mai multe cazuri limitele imaginației celei mai bolnave, iar crima și-a editat propria enciclopedie de suflete răpuse.

Peste tot, arma distrugerii avea același nume: frica, “temei al oricărei dictaturi.”² Și frica era progresiv transformată în groază, într-un soi de teroare soră cu nebunia. .

Groaza era peste tot impregnată în conștiința oamenilor, devenind practic o a doua natură: “Fiecare e o taină pe picioare, un burduf de lucruri interzise”³, toți fiind purtători “ai adevărului care o doare pe respectiva tiranie.”⁴ Și, desigur că “explozia” fiind programatic exclusă (“trăim într-o lume în care, dacă-mi pun câinele pe lanț,

¹ Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim, III. Diarismul românesc*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005

² Camus, Albert, *Starea de asediu*

³ Müller, Herta, *Regele se-nclină și ucide*, Ed. Polirom, Iași, 2005

⁴ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 21

moare de râie capra mitropolitului”¹), singura cale de odihnire a cugetului, a conștiinței, rămânea implozia, soldată cu nenumărate și nesfârșite internări în azile psihiatrice.

Totuși, au fost deținuți care au supraviețuit detenției fizic și spiritual reușind, după punerea în libertate (într-o “închisoare mai largă”²), să-și recupereze parțial sau integral condiția de oameni (“Suntem cum? Liberi? Sau doar liberați (foarte provizoriu?”³)?

Păstrarea condiției umane are, în literatura memorialistică a perioadei respective, aceleași coordonate definitorii: învingerea fricii (“Ce altceva este pușcăria (...) decât un curs de lungă-vară în care învață cum trebuie să scape de toate formele de frică, teamă, grijă, groază, tremur, cutremur, etcetera”⁴) și, implicit, ieșirea din “robie”, păstrarea libertății interioare (“libertatea în sine nu există decât în raport cu tine însuși”⁵), întrucât frica apare percepută ca o stare de “anemiere sufletească”⁶, care se poate învinge prin ignorarea răului și exploatarea la maxim a unui Bine (spiritual) inițial nedeslușit. Deși nu este de la început explicită referirea la libertatea conferită spiritului de revelația dumnezeirii, se poate, totuși, întrezări licărul creștin al acestei viziuni care pune stăpânirea spiritului și răbdarea durerii în centrul proiectului său de supraviețuire.

Dacă privim lucrurile din perspectiva creștinului, legile obiective ale realității sufletului sunt legile mântuirii, care, pentru o persoană credincioasă devin într-adevăr “obiective”, palpabile. Căci Dumnezeu este o persoană a cărei prezență se conștientizează la tot pasul. Pentru un individ aflat în continuă comunicare cu planul divin, posibilitatea de acțiune după propria voință/dorință înseamnă subordonarea voită la poruncile lui Dumnezeu. Orice om credincios își dorește mântuirea, iar aceasta din urmă se poate obține exclusiv prin împlinirea voinței lui Dumnezeu. Și, de cele mai multe ori, mântuirea înseamnă suferință, jertfă de sine, mucenicie chiar. Pentru că, din nou paradoxal, omul se apropie de Dumnezeu în clipele de restriște și mai puțin în cele de bucurie. Firea pervertită, plină de patimi și înrobite de plăceri uită de veșnicie, de perisabilitatea celor din această lume. Libertatea omenească, în sensul ei comun, ca și fericirea în înțelesul cotidian, se vădesc a fi iluzorii. Căci fără a fi propriu-zis întemnițați de cineva, noi înșine ne facem sclavi și robi ai propriilor patimi sau plăceri: “Vai nouă, că ne îndulcim cu lucruri care nu pot îndulci, fiindcă nu cunoaștem gustul adevăratelor îndulciri ale harului Duhului Sfânt.”⁷ Sunt, așadar, lucruri pe care nu le putem pătrunde în afara trăirii lor nemijlocite și conștientizării umilei noastre puteri de înțelegere: “Cât sunt de fericit! Sufletul meu nu poate să exprime în cuvinte ceea ce simte. Să fii pătruns de conștiința nimicniciei tale ca om- în fața lui Dumnezeu- și să te ridici prin puterea credinței și a iubirii pe culmile cele mai înalte ale Idealului...”⁸ Fericirea de a fi pe deplin liber în ortodoxie este, astfel, unul dintre tabuurile inteligenței necredincioase: “A ști teoretic este un fel sofisticat de a nu ști.”(Rafail Noica)

Dacă libertatea rezidă în energia spiritului pătruns de străfulgerarea harică, acest lucru conduce la o singură concluzie: libertatea individuală nu poate fi anulată de torentul social. Tăvălugul tiraniei sociale nu poate să spulbere legăturile iubirii

¹ Sârbu, D. Ion, *Adio, Europa!*, Ed. Cartea Românească, 1997, p. 249

² Steinhardt, N., *op. cit.*, p. 90

³ Goma, Paul, *Bonifacia*, Ed. Omega, București, 1991, p. 79

⁴ Ioanid, Ion, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Ed. Albatros, București, p. 90

⁵ idem, p. 650

⁶ Sârbu, D. Ion, *Adio, Europa!*, Ed. Cartea Românească, 1997, p. 92

⁷ Noica, Rafail, *Cultura duhului*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, p. 150

⁸ Gafencu, Valeriu, *Calea spre fericire- scrisori trimise celor dragi*, Ed. Agaton, Făgăraș, 2005, p. 167

harismatice, credințioșă creștină “mărturisită prin curajul fizic al martirilor”¹: “Dacă vrem să fim liberi, nu trebuie să ne fie frică de a muri, asta-i tot.” (Brice Parain) Și asta pentru că a fi creștin nu e un lucru ușor de asumat: “Mațe sfârtecate, nădușală, sânge, batjocură, cuie. Asta e creștinismul, băiete. Nu clopotele bisericii din Pantelimon în zilele de Duminică și sărbători, nu bradul de Crăciun din frumoasa casă Seteanu (...), nu sfătoasele glume ale lumețului popă Georgescu- Silvestru, nu botezul din celula 18- atât de umil și deci atât de maiestos (...), ci asta: crucea adevărată, enormă, puturoasă, indiferentă; mănjitură, scârbă...”²

Calea spre mântuire este calea lui Hristos; rostul venirii Lui - Dumnezeu atotputernic și atotveșnic- pe această lume mică e unul simplu: Dumnezeu – Fiul s-a lăsat “întemnițat” de către Tatăl Ceresc în acest îngust univers pământesc pentru ca noi, cei mulți și rătăciți să aflăm /să ne încredințăm că viața nu se termină aici ci, în suferință și plângere, ea abia începe: “Nici Dumnezeu n-a avut un cuvânt mai tare decât jertfa. Jertfa e maxima apropiere a voinței și iubirii lui Dumnezeu de libertatea omului.”³

La fel se întâmplă cu fiecare creștin atunci când ridică crucea suferinței. Și la fel s-a întâmplat și cu cei din închisori care, în iezerul de foc al suferinței, au descoperit sau au redescoperit mântuirea/eliberarea prin credință: “A trăi creștinește nu se poate, creștinește se poate doar muri, așa cum murea în fiecare zi apostolul Pavel.”⁴ Căci, zice și Ierom. Arsenie Boca: “Numai la atâtea daruri ajungem, câtă suferință putem răbda cu bucurie.” “Durerea ne curățește. Omul este cu adevărat om în durere. În bucurie, el se schimbă, devine altcineva. Însă, când suferă, devine ceea ce este el cu adevărat. Și aceasta este, prin excelență, Calea prin care omul se apropie de Dumnezeu.”⁵

Soluția mistică a “evadării” din circumstanțial, din imediat, este și alegerea- inițial nedeclarată explicit a lui Steinhardt. Pentru că, iată, “arestatul” nu acceptă să fie martor al acuzării. Când ochii trupului și ai spiritului se deschid larg în fața crudei realități este convins că nu mai e cale de întors, că libertatea nu mai poate exista fără “uciderea monstrului.” Trebuie să fie el cel care îi deschide ușa Mântuitorului. L-a auzit bătând ușor, aproape imperceptibil, zi după zi și, acum, în acest moment de cumpănă, a decis: “Ce zice Pavel? Nu mă voi teme (Evr. 13,6) Dar Ioan? În iubire nu este frică, ci iubirea adevărată alungă frica. (Epist. I. 4, 18)”⁶

Aparent paradoxala afirmare a libertății în cadrul îngust, sufocant al celulei are la bază numai credința netulburată în mângâierea divină. Dacă americanii erau așteptați drept garanți ai grațierii terestre (eliberării din spatele gratiilor), Dumnezeu era primit clipă de clipă și cinstit drept erou salvator, singur doborâtor al “monstrului care macerează și ucide”⁷ (frica).

Și pentru creștinatul Steinhardt frica este “blestemul omului.” Nu însă și pentru acela care trăiește în armonie cu destinul său și care înțelege că stăpânirea spiritului și răbdarea durerii sunt condițiile esențiale ale păstrării libertății. În aceste condiții, detenția încetează să mai fie un prilej de deznădejde prin trăirea acutizată a sentimentului necesității supunerii unei predeterminări fataliste gratuite, devenind un loc

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 107

² idem, p. 29

³ Boca, Arsenie, *Cărarea împărăției*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Ardealului, 1995, p. 297

⁴ Fericitul Arhimandrit Sofronie, *Viața Sfântului Siluan Athonitul*, Schitul Românesc Lacul, Sfântul Munte Athos, 2001, p. 291

⁵ *Vase de cinste ale Duhului Sfânt. Vieți și cuvinte de învățătură ale bătrânilor contemporani din Grecia*, Ed. Sophia, București, 2005, p. 71

⁶ Steinhardt, N., *op. cit.*, p. 107

⁷ Sârbu, D., Ion, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1991, p. 244

de “dezânficare” sau, tot paradoxal, un “loc de împlinire”, de “împăcare” cu sine și cu toți ceilalți (revelația dumnezeirii!).

Cum altfel, dacă nu în manieră mistică, s-ar putea explica evoluția deținutului Steinhardt de la stadiul de nesiguranță și cutremur în fața necunoscutului, la abolirea totală a instinctului de conservare și la atingerea unei fericiri extatice: “N-am știut în pragul bombei aceleia puturoase intens luminată și prinsă în bifurcat vârtej de sforăială și tăcere, că într-însa voi găsi acces la fericire”¹, căci “celula 34 e un fel de tunel întunecat și lung, cu numeroase și puternice elemente de coșmar,” e “o hrubă, e un canal, e un maș subpământean, rece și profund ostil...” Nu e vorba de o fericire “accesibilă orișicui”² însă (“ești bun de front, bun de rezistență, (...) bun de foc”³), ci de o “absurdă și paradoxală= creștină”⁴ cale de “acces la fericire”, un drum pe care poți apuca numai dacă deschizi larg și plin de convingere gura spre a proclama Adevărul, indiferent când și unde, pe deplin conștient de primejdiile pe care rostirea afirmației “2+2=4” le incumbă. Pentru că, iată, “creștinismul poate fi și el aritmetizat.”⁵

Revelația prezenței divine în forul nostru interior, ca rezultat al “rezonanței” (“știu că am încăput în mâinile Dumnezeului celui viu”⁶), este singura care reușește să înfrângă tirania mult temutului ascuns “skeleton in the cupboard”⁷

Începutul șederii în închisoare e același pentru toți: “Senzație de fiară jigărită, în cușcă. (Doar că nu putem pași de la un capăt la altul al cuștii și nici a ne apropia de gratii, ca fiara).”⁸ Dar de la neputința înțelegerii până la înțelegere (conștientizare prin revelație) nu e decât un singur pas: “- Nu e nevoie să fi stat mult în închisoare (“= mormânt”). Ce e omul, care-i cu adevărat condiția umană, cum stau lucrurile cu noi- și că Hristos e acolo la doi pași, că te vede, că te-a văzut, că te-a văzut din totdeauna- se înțelege în câteva minute. Restul de ani e timp irosit.”⁹ Pentru cel pus în fața unei asemenea situații-limită, libertatea devine un loz pe care îl poate câștiga numai dacă intră în joc, dacă are curajul să riște, știind că “a pierde curajul” își găsește sinonim total doar în “a pierde dreptul la viață.”

O astfel de viziune fatalistă asupra destinului lasă întotdeauna loc ezitării, îndoielii și rătăcirii de Cel ce este “Calea, Adevărul și Viața”¹⁰, pierderii esenței creștinismului: “Sunt pierdut și pentru că asta trebuia să-mi fie soarta- asta, nu alta (...) Ori pe calea adevărului, ori pe a lunecării în ceața deșertăciunii, tot pierdut sunt.”¹¹ Revelația divină vine mereu și mereu ca soluție a ieșirii din vicioasa mișcare în cercul rătăcitor al necredinței; pentru că moartea poate fi biruită, și asta chiar cu propriile-i arme: “Moartea, însa, cine, singur, a învins-o? Cel ce cu moartea o a călcat.”¹

Cât privește conștientizarea prezenței christice în “vecinătatea” ființei sale, Steinhardt mărturisește încolțirea acestui presentiment încă “de la început, din veșnicia

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p.78

² idem, p. 6

³ idem, p.17

⁴ idem, p. 18

⁵ idem, p. 59

⁶ idem, p. 79

⁷ idem, p. 21

⁸ idem, p. 65

⁹ idem, p. 74

¹⁰ Ioan, 14, 6

¹¹ Steinhardt, N., *op. cit.*, p. 13

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 9

copilăriei mele”²; e copil evreu, din părinți evrei, născut însă pe pământ românesc. Și devine indisolubil legat sufletește de fascinantele clopote ale bisericii Capra, al căror farmec melodic și sacramental îl va evoca până la sfârșitul vieții, ca pe o chemare spre o taină, ca o alunecare a înțelegerii spre o semnificație inefabilă. Și asta pare a nu fi fost tot: “Alături de clopote- declanșatorul inițial al ursitei mele duhovnicești- a stat și satul Pantelimon însuși, cu salcâmi săi modești (...) și căsutele-i scunde, cu oamenii săi împăcați cu viața și convinși că nimic cu adevărat tragic nu li se poate întâmpla.”³ Nu poate fi, deci, vorba de ceva nou, apărut ex abrupto, explică tot Steinhardt, pentru că “- Lucrurile acestea, ale credinței, încep (...) de mult. Rudolf Otto împarte: *mysterium fascinans, mysterium tremendum*”⁴ și “chemarea e mereu anterioară-oricât de adânc, de subtil, de iscusit ar fi tănuț.”⁵

Toți trăim aceleași lucruri; dintr-un punct de vedere avem același gen de experiențe care ne formează, ne așază într-o ordine existențială oarecum identică: “Are orice om câte o *uliță a copilăriei* (...) A mea acolo a fost, în Pantelimonul cel atât de oarecare (...) Fascinația unei mahalale românești din vremuri bune. Fascinație pentru suflet a locului unde a nimerit...?”⁶ Peste ani, concluzia experienței trăite poartă în miezul ei semnatificat aceeași tainică vibrație: “Îmi vine să cred că nu în zadar au bătut pentru mine clopotele bisericii Capra.”⁷

Și, rezultat al unei atracții blânde, al exercitării asupra copilului a puterii sale fascinatorii (“*mysterium fascinans*”) la început, creștinismul s-a lipit, “incubat” lent în ființa adultului ca o “poveste de dragoste”, odată cu fermecătoarele datini și comori spirituale ale românismului.

A existat, desigur, și conștiința respectării “bunăcuviinței sociale”, în sensul frecventării sinagogii și învățării limbii ebraice. Însă toate încercările s-au dovedit zadarnice: “Mergeam asiduu - și ostentativ se-ntelege, ca Alberti- la sinagogă, dar gândul mi-era la bisericuța din Pantelimon și-n urechi îmi răsuna clopotele toate.”⁸

Într-un asemenea moment de incertitudine, de levitare indecisă între simțul datoriei și sentimentul incongruenței spiritului cu necesitatea, intervine “hazardul (!)” aducând cu sine răspunsul așteptat: “Iar mila Domnului e bogată; când trece, se întâmplă ca poala hainei Lui să atingă pe te miri cine.”⁹ *Mysterium facinans* se retrage din scenă pentru momentul confruntării decisive cu soarta, cu moartea. E vremea marii întrebări: “Ai curaj să trăiești? Atunci, nu te teme să mori.” Perioada ezitărilor trebuie să ia sfârșit.

Ce soluții de ieșire din criză are “acuzatul” Steinhardt?

1. Să nu colaboreze cu Securitatea (să nu spună adevărul deci) și să nu depună mărturie împotriva celor din “lotul Noica” (situație în care “vei avea zile foarte grele, dar nopțile le vei avea liniștite (...), vei dormi bine.”¹)
2. Să accepte să fie martor al acuzării și să nu fie arestat dar, urmarea ar fi că: “vei avea, ce-i drept, zile destul de bune, dar nopțile vor fi îngrozitoare.”²

² idem, p. 50

³ Steinhardt, N., *Primejdia mărturisirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000

⁴ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p.48

⁵ idem, p. 18

⁶ idem, p. 50

⁷ idem, p. 59

⁸ Steinhardt, N., *Primejdia mărturisirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000

⁹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 97

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 24

² ibidem

3. Credința-“există soluția (mistică) a credinței (...) consecința harului prin esență selectiv.”¹

Paradoxul creștinismului apare încă de la început: e posibil să minți ca să fii un bun creștin? E minciuna o soluție în această situație? Se pare că se poate: “fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii,”² spune evanghelistul. Incertitudinea constituind “și condiția de bază a creștinismului”³, ne vom întreba iarăși: cum rămâne cu afirmația conform căreia rostirea adevărului ne face liberi?! Să fie vorba aici de mărturisirea Adevărului Celui Veșnic, de proclamarea în gura mare și în fața tuturor a credinței în Hristos? (“Ce curios lucru: văd că dacă vreau să apuc pe calea creștinismului trebuie să mint...”⁴). E vorba însă de o paradoxală și creștină “minciună sfântă”, concluzionează tot Steinhardt, o minciună salvatoare.

Dar cum să fim liberi dacă Iisus îngăduie, iată, să fim închiși, întemnițați, reduși la tăcere? Dacă vocea noastră nu se mai poate auzi nicăieri? A rămas oare, undeva, vreo fereastră deschisă pe unde țipătul sfâșietor al suferinței ar putea să răzbată, sau creștinismul nu este decât, așa cum afirmă unii eretici, o religie a zădărniceii? Șarpele viclean și insinuant al îndoielii își unduiește curând solzii ispititori în fața celui care ezită. Și dacă ți-ai pierdut sufletul, cu siguranță că nu mai ești liber, ești în robia păcatului, a neliniștii, în plasa întunericului, a îndoielii, pradă disperării, ne-iubirii și ne-speranței: “...perspectiva închisorii, a suferinței...mă îngrozește”⁷; “...frică-mi este (o frică bine înfiptă în tot trupul)...Mi-este teribil de frică, nici nu știam cât de fricos sunt. E o descoperire groznică, și nu-i văd leac. Mi-e frică, asta e, total, intru în frică așa cum ar intra cineva într-un costum de scafandru.”⁸

Reflecțiile în fața necunoscutului sunt multe și semnificative; “transformarea făpturii - Metanoia” se produce treptat; frica persistă: “Nu-mi vine a crede că eu sunt eu. Mi-am jucat, văd, rolul până la capăt. Mă descopăr pentru prima oară încăpățânat. Și iau aminte că mi-a plăcut să joc teatru. Dar frică tot îmi este.”⁹ Învoirea cu “inacceptabila condiție umană”(André Breton)-dobândirea stării de libertate interioară e totul și nu e deloc ușoară, ba din contră, pare a fi chiar riscantă: “...libertatea e mai presus de orice un act (riscat și nerațional) de credință, deci un pariu”¹⁰; “Drumurile care duc spre credință [spre libertate] poartă aceleași nume toate: pariu, aventură, incertitudine, cuget de om nebulos.”¹ Pentru a dobândi libertatea, omul trebuie “să-și manifeste îndrăzneala”(M. F. Dostoievski), să se lase de bună-voie, pe deplin încredințat “în mâinile Dumnezeului celui viu”², în puterea Harului. Stabilirea unei comuniuni cu Dumnezeu nu se face oricum, pentru că El nu se lasă descoperit decât celor care Îl caută cu pocăință și cu dragoste: ”Dumnezeu, cum spune Kierkegaard, nu e un imens papagal roșu...Credința, pocăința în felul acesta ar fi prea ușoare. Mură-n gură. Na-ți paraua, dă-mi sarma.”³ Libertatea e doar o “breșă în această lume.”(Nikolai Berdiaev). Și cine nu-L întâlnește pe Dumnezeu în spirit, L-a pierdut definitiv.

¹ Steinhardt, *op. cit.*, p. 6

² Matei, 10,16

³ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 88

⁴ idem, p. 15

⁷ Steinhardt, *op. cit.*, p. 23

⁸ idem, p. 42

⁹ idem, p. 46

¹⁰ idem, p. 61

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p.64

² idem, p. 79

³ idem, p. 64

Creștinismul cere eroism, adică sfințenie până la limita imposibilului și chiar imposibilul însuși: “Imposibilul. Acesta ni se cere. Altminteri nu încape nici scăpare, nici ieșire, nici beatitudine. (Și nici liniștea mărunță)...Nu ți se cere de a merge în lună. Ți se cere - și-i cu totul altceva - luna de pe cer. Și de preferință albastră”⁴ și, mai ales, “Cu Dumnezeu nu-i de glumit (...) Nu se stă locului; nu-i rost de încropire, de confort, de moale visare...”⁵

Ori de câte ori trupul se încovoiește ostenit în lanțurile grele ale suferinței, sub apăsarea îndoielii și a ezitării, minunile încep să se strecoare subtil sau vin “cu diiumul”: “Cine a trecut prin închisoare nu numai că nu se îndoiește de minuni, ci se miră că nu sunt recunoscute de toată lumea ca lucrul cel mai normal.”⁶

Steinhardt trece pe rând, ca orice Făt – Frumos, prin toate “probele” evoluției spirituale: de la spaima incontrolabilă, la sentimentul inutilității luptei, și de la îndoială la încredințare. Botezul din 15 martie 1960, rezultat al unei “dorințe stăruitoare, ajunsă în stadiul nerăbdării”⁷, e momentul transfigurării definitive căci, după încreștinare, Dumnezeu i-a luat “duhul temerii.” Metamorfozarea făpturii e trăită organic la cotele cele mai înalte, ajungând până la sentimentul “înlocuirii” propriului ego cu fericirea. E o transmutație care “leagănă” și, în același timp, “prăvălește antigrațional” ființa plâpândă înălțând-o!

Întemnițarea îi pare deodată un dar ceresc; în pseudo-libertatea oferită de lumea de afară, credința devine alunecoasă și ușor de pierdut, pe câtă vreme în universul amar și dureros al închisorii, pocăința și darul lacrimilor sunt mult mai ușor de dobândit. Aici, solidaritatea umană capătă valențe nebănuite și virtuți tămăduitoare nesperate: “- N-am știut. Trăisem ca un dobitoc, ca o vită, ca un orb. La închisoare, înspre amurg, am aflat ce-i aia bunătate, bună cuviință, eroism, demnitate...”⁸

Renunțarea la închipuiri (la iluziile diavolești) și confruntarea cu libertatea la care “suntem osândiți”(J. P. Sartre) e lucrul cel mai important și mai anevoie de înfăptuit: “Ce înseamnă credința? Încredere în Domnul, deși lumea e rea, în ciuda nedreptății, în pofida josniciei, cu toate că de pretutindenii nu vin decât semnale negative.”¹

Concluzia finală este cutremurător de obiectivă și sensibilă: “Există o singură artă creștină, care nu-i nici gotică, nici romantică, nici barocă, arta de a purta crucea (Franz von Baader).” Când “osânditul” a înțeles că a-ți purta crucea cu demnitate și cu bucurie e un privilegiu, nu un sacrificiu, vâlul s-a ridicat și fericirea i-a inundat întreaga ființă: istoria i-a oferit nesperata șansă a ieșirii din încremenire, ocazia de a-și trezi la viață eroismul. Și a mai înțeles un lucru, esențial de altfel: că darul fericirii de a fi liber și de a trăi astfel e condiționat numai de măsura credinței: “fie ție după credința ta.”² Cine nu a ajuns să-l recunoască pe Dumnezeu “nu știe ce-i cu lumea”³, dar, nici pentru cel care L-a cunoscut nu e mai ușor: “Te simți mult mai răspunzător, îndatorat” pentru că, iată ce se spune la Luca 12, 48: “și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere de la el...”⁴

⁴ idem, p. 36

⁵ idem, p. 38

⁶ idem, p. 81

⁷ idem, p. 36

⁸ idem, p. 81

¹ Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 104-105

² idem, p. 191

³ idem, p. 230

⁴ idem, p. 245

Într-un mediu închis, opac, dureros de real în complexitatea lui torționară, într-o lume în care termenul “libertate” nu pare a-și mai găsi sensul și nici rostul, ochii, ca organe ale percepției vizuale externe, nu mai au motiv să se deschidă. Și, iată, în mod cu totul paradoxal, un om se trezește tresăltând de fericire, o fericire care depășește limitele corporalului și se hrănește din ea însăși. Omul Steinhardt - aparent încătușat ireversibil și fatalist în acest iad absolut înghițitor de trupuri și suflete - a descoperit precum Făt-Frumos din basm (dar fără să iasă din Valea Plângerii!) izvorul inepuizabil al tinereții -fără -bătrânețe și al vieții -fără -de- moarte! În propria inimă a intuit o prezență aproape nesperată: Dumnezeu-Fiul. Aceasta “christomorfoză” l-a ridicat din condiția de “mormânt viu”, l-a “înșurubat în inima realului” într-un mod cu totul nou, dându-i în același timp libertatea de a se desprinde din ghearele realității imediate pentru a se înălța spre sferele înalte ale unei trăiri extatice supra-terestre, profund spiritualizate. Iar din această libertate absolută a deprins gustul adevăratei, neclintitei fericiri și exclamă frenetic: “Dai Li!” (De ajuns mie!).

O mărturie zdrobitoare a fericirii trăite, paradoxal, în spatele grațiilor, prin revelația re-nașterii spirituale în sânul creștinismului. O lecție de iubire, de curaj al abandonării “în mâinile Dumnezeului celui viu”, o confirmare a înțelepciunii venite din asumarea plenară a unui “scenariu de supraviețuire” atât de bogat în semnificație.

Bibliografie

Boca, Arsenie, *Cărarea împărăției*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Ardealului, 1995

Gafencu, Valeriu, *Calea spre fericire-scrisori trimise celor dragi*, Ed. Agaton, Făgăraș, 2005

Noica, Rafail, *Cultura duhului*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2002

Sârbu, D. Ion, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1991

Sârbu, D., Ion, *Adio, Europa!*, Ed. Cartea Românească, 1997

Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim, III, Diarismul românesc*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005

Steinhardt, N., *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995